

VALISTUNUT LUOTTAMUS

Ekumeniikan professori **Risto Saarinen** on kirjoittanut käsitehistoriallisen ja filosofisen kirjan *Oppi luottamuksesta* (Gaudeamus 2017). Luottamus lähtee liikkeelle ihmisen suhteesta itseensä ja yksittäisiin toisiin. Käsite laajenee Saarisen kirjassa kattamaan ryhmiä, instituutioita ja ei-elollisia asioita. Luottamuksella on myös useita erityismuotoja, uskonnollisesta uskosta myötätuntoon.

Vaikka Saarinen on huolissaan luottamuksen rapautumisesta länsimaisissa demokratioissa ja muuallakin maailmassa, hän haluaa tiivistää kirjan ajankohtaisen sanoman myönteisten iskulauseiden ”valistunut luottamus” ja ”valistunut ihminen” avulla. Ilmaus ”valistunut luottamus” tarkoittaa kykyä kohdata sekä tuttuja että vieraita avoimin mielin. Valistunut ihminen ymmärtää, että omat rajat voidaan ylittää vain yhteistyöllä. Kohtaamiseen kuuluu tietynlainen riski ja haavoittuvuus. Kokemusten kautta voidaan luottaa toisiin ja olla itse luottamuksenarvoisia. Valistunut ihminen pystyy toimimaan ainakin jossain määrin epäitsekästi. Saarisen mukaan ”luottamus hengittää sellaista ilmaa, johon kauppa, omaisuus ja työ kiinteästi kuuluvat”.

HISTORIAN PODCASTIT

Podcastit ovat vanhan konseptin, radio-ohjelman, uusi muoto. Englanninkieliset podcastit aloittivat maailmanvalloituksen jo 2000-luvun alussa, mutta suomenkielisten podcastien läpimurto on antanut odottaa itseään. *Historiallisessa Aikakauskirjassa* (1/2017) historian opiskelijat **Ilkka Hemmilä** ja **Heikki Laurila** esittelevät vuosi sitten aloittamaansa ensimmäistä suomenkielistä historia-aiheista podcastia ”Historian nurkkapöytä”. Tuoretta suomalaista historiantutkimusta yleistajuisesti esittelevissä keskusteluissa esitellään tutkimustuloksia ja historiantutkijoiden arkea. Siellä on kolmenlaisia jaksoja: kirjakeskusteluja, tutkijahaastatteluja ja reportaaseja. On myös toinen historiapodcast, ”Mätäkuu”, joka esittelee yksinomaan reportaaseja historiallisista tapauksista.

Podcastit ovat säännöllisin väliajoin julkais-

tavia äänitallenteita, jotka käsittelevät tiettyyn teemaan liittyviä aiheita. Radio-ohjelmiin verrattuna niitä on vaivatonta tehdä. Äänitiedostojen nauhoittaminen ja editointi on nykyään helppoa. Tiedostot ladataan internettiin yhdelle palvelimelle, mutta niitä voi tyypillisesti kuunnella ilmaiseksi haluamastaan palvelusta. Kätevyytensä ja kattavuutensa ansiosta podcastit pystyvät tavoittamaan laajan yleisön minkä tahansa aiheen parista.

TUORLAN EPÄVARMA TULEVAISUUS

Turun yliopiston tähtitieteellinen havaintotoiminta siirtyi 1950-luvulla Tuorlaan Piikkiöön pois kaupungin valojen keskeltä. Sinne on rakennettu maanalainen optinen laboratorio ja useita tähtitorneja. Tuorlassa toimii myös Opteon Oy, joka on yksi maailman johtavista erikoisoptiikan hiojista. Sen merkittävin tuote on *Herschel*-satelliitin 3,5 metrin läpimittainen peili, maailman suurin avaruuteen viety peili. Sen hiomista varten Tuorlaan jouduttiin rakentamaan teollisuushalli.

Peilin hiominen vie paljon aikaa, joten välillä on pitkiä aikoja, jolloin osalla hallia ei ole käyttöä. Siksi esikäsitteilytilaan pystytettiin planetaario vuonna 2008. Projektori ja kankainen kupu hankittiin kohtalaisen edullisesti, ja ne saatiin maksetuiksi pääsylipuista saaduilla tuloilla. Tämän vuoden alussa yliopistolta saatiin rahat päivittää planetaarion laitteisto kaikkein uusimmaksi malliksi. Samalla kupu vaihdettiin entistä paljon paremmaksi alipainekuvuksi. Näiden uudistusten jälkeen planetaario on jo todella ammattimaisella tasolla. Tuorlassa on järjestetty muutamia kertoja avoimien ovien päivät, viimeksi maaliskuussa. Tilaisuus veti puolitoista tuhatta henkeä ja planetaarioon oli jatkuvasti pitkä jono. Äskettäin hiorakennukseen aivan planetaarion viereen on perustettu ulkopuolisen toimijan ylläpitämä Kuninkaantien Panimo, jonka *Tuorlan tähti* -olut tuntuu menevän kuin kuumille kiville.

Planetaarion, panimon, optisen laboratorion ja tähtitornien yhdistelmä on erikoinen kokonaisuus, joka kiinnostaa suurta yleisöä. Mitään muuta yhtä yleisöön vetoavaa kohdetta Turun yliopistolla ei ole tarjottavana. Silti suunnitelmassa on siirtää observatorion henkilökunta keskustan kampukselle muutaman vuoden sisällä. Opetusta tämä tietys-

ti helpottaa, mutta samalla kuitenkin menetetään merkittävä yleisökohde, joka pitää yllä kiinnostusta tieteeseen. Vaikka nykyisin korostetaan tieteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta, fysiikan ja tähtitieteen laitoksen johto ei tunne kiinnostusta asiaan, vaan haluaa lakkauttaa Tuorlan pelkätään tieteelliseen toimintaan liittyvillä perusteilla. Tämä romuttaa myös laitoksella vielä vuosikymmen sitten vallinnutta innostunutta ja tutkimusmyönteistä ilmapiiriä. (Hannu Karttunen)

TUTKIMUSTIETOVARANTO

Tutkimustietojen hyödyntäminen muuttuu tulevaisuudessa helpommaksi uuden tutkimustietovarannon myötä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on valtuuttanut Tieteen tietotekniikan keskuksen CSC:n toteuttamaan ja koordinoimaan valtakunnallista palvelua, joka kokoaa yhteen esimerkiksi julkaisuja, tutkimusaineistoja, tutkimusinfrastruktuureita, tutkijoita, hankkeita ja tutkimusryhmiä koskevia metatietoja.

Jo muutaman vuoden päästä yhdestä paikasta helposti ja avoimesti saatavilla olevat tiedot muodostavat kattavan kuvan siitä, millaista tutkimusta Suomessa tehdään. ”Hyvin toteutettuna tutkimustietovaranto tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden seurata esimerkiksi, kuinka erilaiset tutkimusinfrastruktuurit hyödyttävät tutkimusta tieteenalojen yli ja niiden välillä lisäämättä kuitenkaan tutkijoiden raportointitaakkaa”, sanoo CSC:n tutkimuksen palveluiden johtaja **Pekka Lehtovuori**.

Uudesta palvelusta höytyvätkin tutkijat, tutkimusorganisaatiot, rahoittajat sekä tietojen perusteella päätöksiä tekevät tahot. Esimerkiksi tutkimusta ohjaavilla organisaatioilla on käytössään ajantasaiset ja yhdenmukaiset tiedot. Tutkija pystyy hyödyntämään omia tietojaan jouhevammin eri palveluissa. Tutkimustuotokset voidaan myös paremmin linkittää toisiinsa ja tietojen siirto organisaatioiden välillä helpottuu.

UNESCON KANSALLINEN MAAILMAN MUISTI -REKISTERI

Kansallisarkistossa julkistettiin huhtikuussa ensimmäiset Unescon kansalliseen Maailman muisti -rekisteriin valitut kohteet. Unescon ohjelma pyrkii suojelemaan maailman arkisto- ja kirjastoperintöä, parantamaan sen saavutettavuutta sekä lisää-

mään tietoisuutta tämän perinnön olemassaolosta ja merkityksestä. Suomen kansallinen komitea vastaa ohjelman kokonaisvaltaisesta toteuttamisesta Suomessa. Ensimmäinen haku rekisteriin avautui kesäkuussa 2016.

Kansalliselle listalle valitut kohteet:

- Fragmenta membranea -kokoelma (Kansalliskirjasto)
- Monrepos’n kartanon kirjasto (Kansalliskirjasto)
- Zacharias Topeliuksen arkisto (Kansalliskirjasto)
- XV Olympia Helsinki 1952 -arkisto (Helsingin kaupunginarkisto)
- Rederielaget Gustaf Eriksons Arkiv (Ålands Sjöfartsmuseum/ Ålands Landskaparkiv)
- Finska Hushållningssällskapet arkiv (Åbo Akademis bibliotek)

ARKTINEN AVARUUSKESKUS

Ilmatieteen laitoksen Arktisen avaruuskeskuksen infrastruktuuri laajentui huhtikuun alussa, jolloin käyttöön otettiin uusi noin 15 metriä korkea SOD₃-satelliittidatan vastaanottoantenni. Antenni on jo kolmas iso vastaanottoantenni alueella. Keskus on laajentunut satelliittidatan vastaanottokeskuksesta paikaksi, jossa hallitaan koko ketju satelliittidatan vastaanotosta, jalostamisen ja jakelun kautta aina tietojen hyödyntämiseen asti.

Sodankylän Arktisen avaruuskeskuksen tehtävänä on tuottaa tärkeää tietoa arktisilta alueilta hyödyntäen uusinta satelliitti- ja avaruusteknologiaa. Keskuksessa tuotetaan myös arktisen alueen turvallisuuden kannalta tärkeitä operatiivisia palveluita. Satelliittien välittämää tietoa voidaan hyödyntää esimerkiksi meteorologisissa palveluissa, tulvaennustejärjestelmissä, jääpalveluissa sekä meriliikenteessä. Yksi keskeisimmistä sovellutuksista on Itämeren jäätilanteen seuranta talvimerenkulun tarpeisiin. Palvelu perustuu Sodankylässä tuotettuihin tutkasatelliittiaineistoihin.

Arktinen avaruuskeskus yhdistää entistä monipuolisemmin arktisen osaamisen ja avaruusteknologian. Satelliittihavainnoista kertyviä pitkiä aikasarjoja voidaan hyödyntää myös ilmastonmuutostutkimuksessa. Tieto on tärkeää erityisesti arktisilla alueilla, joissa ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät jo nyt erityisen voimakkaasti. Avaruuskes-

Tieteen päivien ja Suomen aforismiyhdistyksen julkaisemat tiedeaforismit (*Tiedeaforismitkirja*, Into 2017) lähdössä Tiedemarssille Helsingissä 22.4.2017. Kuva: Laura Riuttanen.

kuksen avulla tuetaan Suomen puheenjohtajuuskauden tavoitteita Arktisessa neuvostossa. Keskuksella on useita yhteistyökumppaneita ja rahoittajia.

LÖNNROTIN KIRJEET

Elias Lönnrotin (1802–84) kirjeenvaihto on kulttuurihistoriallisesti ja kielitieteellisesti ainutlaatuinen aineisto, jota Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa (SKS) on työstetty julkaistavaksi 1980-luvulta alkaen. Verkkojulkaisu (<http://lonnrot.finlit.fi/omeka>) avaa keskeistä suomalaista kulttuuri-perintöä kaikkien käytettäväksi. Se on osa SKS:n Avoin tiede ja kulttuuriperintö -hankekokonaisuutta.

Lönnrotin laajaan verkostoon kuuluivat suomalaisen kansallismielisen oppisivistyneistön keskeiset vaikuttajat. Lönnrot myös säilytti ja dokumentoi tarkasti kirjoittamansa ja vastaanottamansa kirjeet. Julkaisutyön ensimmäisessä vaiheessa SKS julkaisee Lönnrotin kirjoittamat noin 1 800 yksityiskirjettä. Kirjeenvaihdon julkaisuvaihetta on rahoittanut Jane ja Aatos Erkon säätiö.

Lönnrotin kirjeenvaihto -julkaisu on tärkeä lähde 1800-luvun oppi- ja kulttuurihistoriaan sekä folkloristiikan, kirjallisuuden ja kirjeenvaihdon kulttuurin tutkimukseen. Suuri kaksikielinen korpus kertoo myös vanhan kirjasuomen muokkaamisesta nyky-suomeksi, Lönnrotin tutkimusmatkoista, *Kalevalan* syntyvaiheista sekä oppineiston arjesta.

Kaikista kirjeistä julkaistaan korkealaatuinen digitoitu kuva ja asiantuntijan laatima kansainvälisiä standardeja noudattava XML/TEI5-koodattu transkriptio. Lisäksi kirjeissä esiintyviä henkilöitä, sanoja ja käsitteitä sekä kirjeiden kontekstia sel-

vennetään kommentaareissa. Kaikki data, niin kuvat, transkriptiot kuin metatiedotkin, on vapaasti ladattavissa koneluettavina tiedostoina. Tutkijat ja tutkimuslaitokset voivat halutessaan jatkojalostaa dataa omia tutkimuskysymyksiänsä parhaiten palvelevaan muotoon.

NUORTEN TIEDEAKATEMIA

Suomalainen Tiedeakatemia perustaa uuden kansainvälisen mallin mukaisen Nuorten Tiedeakatemian Emil Aaltosen Säätiön lahjoituksen turvin. Nuorten Tiedeakatemian tarkoituksena on edistää tiedettä erityisesti nuorten, tieteellisen uransa alkuvaiheessa olevien tutkijoiden näkökulmasta. Vastaavanlaista toimijaa ei Suomessa aiemmin ole ollut.

Miljoonan euron lahjoituksella Emil Aaltosen Säätiö haluaa juhlistaa 80-vuotista toimintaansa ja onnitella 100-vuotiasta itsenäistä Suomea. ”Suomi on ollut valkoinen läikkä kartalla. Meiltä on puuttunut uransa alkuvaiheessa oleville tieteen tekijöille tarkoitettu oma tiedeakatemia. Vastaavia on ollut jo jonkun aikaa Suomeen verrattavissa maissa”, toteaa Emil Aaltosen Säätiön hallituksen puheenjohtaja, professori **Olavi Nevanlinna**. Nuorten Tiedeakatemia toteuttaa tarkoitustaan itsenäisesti. Se esimerkiksi osallistuu tieteen tilaa koskevaan keskusteluun, antaa lausuntoja, pitää yhteyttä kansainvälisiin sisar- ja kattojärjestöihin sekä järjestää tilaisuuksia ja tieteellisiä kokouksia. Jäsenet tullaan valitsemaan kutsumenettelyllä, ja jäsenyys on määräaikainen. Nuorten Tiedeakatemian toiminta käynnistyy kuluvan vuoden aikana.

Ilari Hetemäki